

suarum labore, victum et necessaria comparare. Quid ergo de divitibus in misericordibus diceret, qui egenis sua superflua denegant? quid de prelatibus, beneficiariis, qui bona pauperum in vanos et turpes usus dilapidant? Debet pauper honesto labore comparare unde tribuat alii pauperi; divites autem obscena et turpia operantur; unde fit ut non habeant ad dandum pauperibus. In obscenis et damnatis rebus pauperum bona consumuntur! Christi patrimonium dispenditur!

VERS. 29. — OMNIS SERMO MALUS..., Græc., *putris*, putridus. Redit ad linguam, nosque docet loquendi normam: sermo noster non sit malus, sit bonus, sit gratus. Primò, *omnis sermo malus*, obscenus, scurrilis, amarulentus, invidiosus, quocumque vitio infectus, putris, et corruptus, omnino vitandus; secundo, bonus tantum proferendus, idque non temere, ne nostro vitio vertatur in malum; sed opportunitate ad edificationem fidei, id est, proximi, in fide, et pietate, juxta illud Prov. 15: *Sermo opportunus, optivus*.

AD EDIFICATIONEM FIDEI; Græc., *usûs*, id est, ad usum, seu utilis ad edificationem. Tertio, *UT DEY GRATIAM...*, seu progressum in gratiâ, fide et pietate, etc., quod est explicatio præcedentis, ut in paraphrasi. Vel etiam ut sit gratus, id est, cum gratiâ, venuste et jucunde proferatur; ita ut voluptatem spiritualem audientibus afferat.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

VERS. 30. — ET NOLITE CONTRISTARE..., subaudi, nolite, verbis malis, id est, obscenis, putribus, et scandalosis, *contristare*, id est, offendere SPIRITUM SANCTUM. Cum offendimur, contristamur; ita Spiritus sanctus offensus contristaretur, nisi esset Deus, et impassibilis. Quantum autem ex parte nostrâ est, contristamus eum, cum verbis aut factis illum offendimus. Nolite ergo talia facere, quæ Spiritui sancto ita displiceant, ut quasi offensus et contristatus discedat à vobis; quemadmodum homo offensus et contristatus egreditur à domo offendentis et contristantis.

IS QUO SIGNATI ESTIS, id est, per quem signati estis in baptismo, internè et copiosè gratiâ, quasi sigillo, quo, ut filii Dei, à cæteris hominibus distinguimini.

IS, scilicet Spiritus sanctus, nos fecit gregem regalem; is nos abduxit à primis omnibus; is non sivit

VERS. 29. — *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Pro malis, Græcè est, putris et corruptus, qui scilicet sola prudentiâ non est conditus: sed vel lasciviâ, et obscenitate, vel scurrilitate, vel alio vitio est infectus et corruptus.*

Sed si quis bonus ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Supple, hic procedat ex ore vestro, ut scilicet fideles edificentur, et in fide ac virtutibus proficiant per vestra colloquia. Gratiâ, id est, progressum in gratiâ, pietate et virtutibus. Vult sermone nostrum non tantum esse talem qui edificet, sed simul esse gratiosum, ut cum gratiâ venuste et jucunde proferatur. Lingua sapientium ornat scientiam, Prov. 15.

VERS. 30. — *Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei: in quo, id est, per quem, signati estis in diem re-*

nos esse sitos cum iis qui sunt obnoxii iræ Dei; et tu eum tristitiâ afflicis, D. Chrysostomus. Per sanctissimum Spiritum grex divinus effectus sumus, Theodoretus.

IN DIEM REDEMPTIONIS; Syr., *liberationis*, id est, in diem gloriose resurrectionis, ubi ab omnibus malis, in animâ et corpore liberi, integram, æternam felicitatem consequimini.

Observatio moralis.

In baptismo et confirmatione obsignati sumus Spiritu sancto; id est, Conditoris nostri signum, figuram et imaginem recepimus; gratiam sanctificantem, quâ filii Dei et Deo consecrati agnoscimur, sicut ex sigillo agnoscuntur, v. g., regis litteræ. Hoc autem sigillo, non anima tantum, sed et corpus nostrum, et omnia membra nostra obsignata sunt, sanctificata, Deo consecrata, ait D. Chrysostomus. Quodcumque verò sigillatum est, aperiri non potest, sine auctoritate ejus qui sigillum apposuit. Non potest enim ergo os aperire sine Spiritûs sancti positione; quanto minus illud ad turpia et obscena verba!

Spiritus sancti sigillum violat, qui os aperit ad inutilia loquendum. Spiritum sanctum contristat, qui ad mala verba, ore sancto et sanctificato utitur. Vide plura apud D. Chrysostomum.

VERS. 31. — OMNIS AMARITUDO ET IRA... Enumerat et prohibet omnes iræ gradus; cujus quasi prima radix est *amaritudo*, quâ cor offensum proximi facto aut verbo amarescit erga ipsum. Hinc oritur quedam cordis effervescencia, seu animi inflammatio. Græc., *τρυψή*, *excandescencia*, quæ est ira incipiens. Deinde assumit *indignatio*, Græc., *ἔργη*, ira perfecta, ira accensa. Postea erumpit in clamores, convicia, querelas, omnem denique militiam proximam ledentem; seu malignitatem justitiæ et charitatis oppositam. Et hæc omnia D. Paulus vult à nobis prorsus et radice tolli. Clamor est equus iræ, ait D. Chrysostomus; equum si prostraveris, ascensorem evertisti, ex eodem. Iræ pennas amputas, si clamorem auferas, idem.

VERS. 32. — ESTOTE AUTEM INVICEM BENIGNI... Vult autem ut in locum vitiorum supra enumeratorum, inseramus in cordibus nostris virtutes contrarias, seu ut simus invicem comes, suaves et benigni, MISERICORDES; Græc., *bonorum viscerum*, seu habentes viscera misericordie, compatientes.

redemptionis, quasi filii promissionis, et quasi regalis grex Christi et Spiritûs sancti.

In diem redemptionis, id est, in die quo baptizati estis. Baptismo enim facti estis participes redemptionis Christi, illoque die redempti estis à servitute peccati et diaboli.

VERS. 31 ET 32. — *Omnis amaritudo et ira... Estote autem invicem benigni, id est, comes, suaves et blandi: misericordes, id est, boni affectus, donantes invicem injurias et offensas, sicut et Deus in Christo, per Christum Filium sui meritum, donavit vobis, condonavit omnia vestra delicta. Hæc est radix omnis pietatis et charitatis, quam opponit amaritudini. Ira enim non extinguitur irâ, sicut nec ignis igne: sed sicut ignis aquâ, ita ira extinguitur patientiâ et benignitate, ait Chrysostomus.*

4117 DONANTES INVICEM..., mutuas vobis invicem condonantes injurias, sicut Deus per Christum Filium suum, quem pro peccatis vestris immolavit, vobis offensas

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maxime notanda, et ad praxim redigenda.

1° Omnis Christianus observet vite christiane, Christoque dignæ compendium. Christianus sit perfectè humilis, humiliter de se sentiens et loquens, humiliterque cum aliis omnibus se gerens; sit mansuetus, mansuetè cum omnibus agens, et loquens; sit patiens, aliorum mores vitiosos, et sibi incommodos sustineat, idque omne ex charitate Dei et proximi. Vide v. 1, 2, 5.

2° Idem Christianus observet, distinguat in mente, et corde imprimat conglobatas rationes quibus ad unitatem et mutuum concordiam nos invitat Apostolus, v. 4, 5, 6. Sit ergo pacificus, unitatis et concordie amator. *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.*

3° Omnis Dei et Ecclesie minister apostolicam de charismatibus doctrinam observet, ut ob ea nec superbiat, nec aliis invidet, nec unitatem dirumpat. Primò, dona Dei sunt, non pro merito data, sed pro Dei beneplacito; ut quid gloriaris ob illa? v. 7; secundò, dona Dei sunt pro aliorum salute data; cur invidias habenti? v. 12; tertio, dona Dei sunt data ad opus, ad ministerium, ad edificationem, v. 12. Quantum inde tremor inertii, domitiani, destruenti? vide v. 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, et observationes morales in fine v. 16.

4° Ex apostolica D. Pauli doctrinâ v. 15 et 16, in quibus Christus exhibetur ut caput et cor Ecclesie, spiritum et vitam influens singulis Ecclesie membris, praxim discamus verè christianam, per unionem continuam cum Christo, capite et corde nostro; ut in illo, per illum et cum illo, omnia nostra pietatis opera exerceamus. Hanc praxim vide in fine v. 16. Fusius

CAPUT V.

1. Estote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi;

2. Et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis.

3. Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos;

4. Aut turpitudò, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio.

5. Hec enim scitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quòd est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et Dei.

6. Nemo vos seducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentie:

7. Nolite ergo effici participes eorum.

8. Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino; ut filii lucis ambulate.

vestras condonavit. Hanc Dei misericordiam ineffabilem præ oculis semper habetote, ut eam imitemini.

illam vide in fine Epistolæ ad Rom., c. 16, in corollario; et in Epist. ad Hebr., cap. 8, in coroll.; c. 9, in coroll. et c. 15, etiam in corollario.

5° Ab eodem apostolo, v. 22, 23, 24, duo discamus omnes, ad quæ reducitur vita christiana, et quæ in Baptismo factis et verbis promissimus. Primum, *deponere veterem hominem*, v. 22, id est, sordidum peccati indumentum, seu antiquum concupiscendi consuetudinem. Hoc in nostro Baptismo representavit vestium depositio. Hoc promissimus, renuntians Satanæ et ejus operibus perniciosis. Secundum, *induere novum hominem*, Christum scilicet per imitationem, v. 24. Intus induere Christi charitatem, humilitatem, mansuetudinem, etc. Exterius induere Christi penitentiam, pauperitatem, patientiam, etc., ita ut Christus videatur in nobis. Hoc representat albarum vestium indutio. Hoc promissimus, cum Christo nomen dedimus, eique nos semper adhesuros juravimus. Vide dicta v. 24. Hanc autem veteris hominis extinctionem, hæcque novi hominis indutionem, membratim et per partes faciendam, docet Apostolus in reliquo capite. Utramque incipit à lingua; versus itaque 25, 29, 30, 31, docet quæ vitia lingue à nobis fugienda; illidem et nos docet normam sanctæ et christiæ loquendi. À lingua transit ad cor, docetque quomodò passionibus resistendum, ne diabolus detur ingressus in illud, v. 26, 27. Docet è contra quomodò Christi virtutes induenda, ut Christus habiet in cordibus nostris, v. 32. Denique à corde transit ad manum, docetque quæ vitia fugere debeat, quas virtutes operari, v. 28.

CHAPITRE V.

1. Soyez donc les imitateurs de Dieu, comme étant ses enfants bien-aimés;

2. Et marchez dans l'amour et dans la charité, comme Jésus-Christ nous a aimés, et s'est livré lui-même pour nous, en s'offrant à Dieu comme une oblation et une victime d'agréable odeur.

3. Qu'on n'entende pas seulement parler parmi vous, ni de fornication, ni de quelque impureté que ce soit, ni d'avarice, comme on ne doit point entendre parler parmi les saints.

4. Qu'on n'y entende point de paroles déshonnêtes, ni de folles, ni de bouffonnes: ce qui ne convient pas à votre vocation; mais plutôt des paroles d'action de grâces.

5. Car sachez que nul fornicateur, nul impudique, nul avare, dont le vice est une idolâtrie, ne sera héritier du royaume de Jésus-Christ et de Dieu.

6. Que personne ne vous séduise par de vains discours; car c'est pour ces choses que la colère de Dieu tombe sur les hommes rebelles à la vérité.

7. N'ayez donc rien de commun avec eux.

8. Car vous n'étiez autrefois que ténébreux, mais maintenant vous êtes lumière, en notre Seigneur; marchez comme des enfants de lumière.

9. Fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitia, et veritate :
10. Probantes quid sit beneplacitum Deo :
11. Et nolite communicare operibus infructuosius tenebrarum, magis autem redarguite.
12. Quæ enim in occulto sunt ab ipsis, turpe est et dicere ;
13. Omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifestantur ; omne enim quod manifestatur, lumen est.
14. Propter quod dicit : Surge, qui dormis, et exurge à mortuis, et illuminabit te Christus.
15. Videite, itaque, fratres, quomodo cautè ambuletis : non quasi insipientes.
16. Sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.
17. Propterea nolite fieri imprudentes ; sed intelligentes quæ sit voluntas Dei.
18. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria : sed implemini Spiritu sancto,
19. Loquentes vobismet ipsis in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino ;
20. Gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri.
21. Subjetti invicem in timore Christi.
22. Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino ;
23. Quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesie ; ipse Salvator corporis ejus.
21. Sed sicut Ecclesia subjecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus.
25. Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro eâ,
26. Ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vite ;
27. Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata.
28. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit.
29. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit ; sed nutrit et fovet eam, sicut et Christus Ecclesiam ;
30. Quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus, et de ossibus ejus.
31. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam, et adhaerebit uxori suæ, et erunt duo in carne una.
32. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia.
33. Verumtamen et vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat : uxor autem timeat virum suum.

ANALYSIS.

Hortatur Ephesios ut Dei exemplum de quo v. 52, cap. 4, tanquam filii Dei imitentur, et sese mutuo diligant sicut Christus dilexit nos, v. 1, 2. Ut horreat onnem prorsus immunditiam et avaritiam, quæ certissime à Dei regno suos sectatores excludunt, v. 5, 4, 5. Ut

9. Or le fruit de la lumière consiste en toute sorte de bonté, de justice et de vérité :
10. Recherchez avec soin ce qui est agréable à Dieu :
11. Et ne prenez point part aux œuvres infructueuses des ténèbres ; au contraire, condamnez-les.
12. Car la pudeur ne permet pas seulement de dire ce que ces personnes font en secret.
13. Or tout ce qui mérite d'être repris se découvre par la lumière, n'y ayant que la lumière qui découvre tout.
14. C'est pourquoi il est dit : Levez-vous, vous qui dormez, sortez d'entre les morts ; et Jésus-Christ vous éclairera.
15. Ayez donc soin, mes frères, de vous conduire avec une grande circonspection, non comme des personnes imprudentes,
16. Mais comme des hommes sages, rachetant le temps parce que les jours sont mauvais.
17. Ne soyez donc pas indiscrètes ; mais sachez discerner quelle est la volonté du Seigneur :
18. Et ne vous laissez pas aller aux excès du vin, d'où naissent les dissolutions ; mais remplissez-vous du Saint-Esprit,
19. Vous entretenant de psaumes, d'hymnes et de cantiques spirituels, chantant et psalmodiant du fond de vos cœurs à la gloire du Seigneur ;
20. Rendant grâces en tout temps, et pour toutes choses, à Dieu le Père, au nom de notre Seigneur Jésus-Christ ;
21. Et vous soumettant les uns aux autres, dans la crainte de Jésus-Christ.
22. Que les femmes soient soumises à leurs maris, comme au Seigneur ;
23. Parce que le mari est le chef de la femme, comme Jésus-Christ est le chef de l'Eglise, qui est son corps, et dont il est aussi le Sauveur.
24. Comme donc l'Eglise est soumise à Jésus-Christ, les femmes aussi doivent être soumises en tout à leurs maris.
25. Et vous, maris, aimez vos femmes, comme Jésus-Christ a aimé l'Eglise, et s'est livré lui-même pour elle,
26. Afin de la sanctifier, après l'avoir purifiée dans le baptême de l'eau, par la parole de vie ;
27. Pour la faire paraître devant lui pleine de gloire, n'ayant ni tache, ni ride, ni rien de semblable, mais étant sainte et irrépréhensible.
28. Ainsi les maris doivent aimer leurs femmes comme leur propre corps ; en effet, celui qui aime sa femme s'aime lui-même ;
29. Car nul ne hait sa propre chair ; mais il la nourrit et l'entretient comme Jésus-Christ fait à l'égard de l'Eglise,
30. Parce que nous sommes les membres de son corps, formés de sa chair et de ses os.
31. C'est pourquoi l'homme abandonnera son père et sa mère pour s'attacher à sa femme ; ils deviendront tous deux une seule chair.
32. Ce sacrement est grand, je dis en Jésus-Christ et dans l'Eglise ;
33. Que chacun de vous donc aime aussi sa femme comme lui-même, et que la femme révère son mari.

circæ hæc vitia caveant à vanis quorundam doctrinis, v. 6 ; nec eorum sint socii criminum, ne sint et participes suppliciorum, v. 7 ; sed ut filii lucis, faciant opera lucis, in omni bonitate, et justitia, et veritate, v. 8, 9, et Dei voluntatem sollicitè faciant, v. 10. Operibus

- verò tenebrarum non tantum non communicent, v. 11, sed et ea condement operum suorum lumine, v. 12, quia humanis est manifestare, v. 13.
- § 15. Monet ut cautè et sapienter ambulent, seu circumspèctè conversentur, maximè cum infidelibus ; tempora considerent, et attentè explorent quid Deus velit ab eis, v. 16, 17.
- § 18. Ne vino, luxuria causâ, replentur ; sed Spiritu sancto, sanctificationis principio, in loquæ Spiritu

PARAPHRASIS.

1. Estote ergo Dei Patris vestri imitatores, tanquam filii charissimi.
2. Et sicut vos ille dilexit, ita et mutue charitatis opera sedulo et continue exercete. Sicut etiam Christus dilexit nos, et semetipsum Deo pro nobis obtulit in sacrificium, tanquam hostiam Deo suavissimam, ita et nos invicem debemus diligere, non tantum condonando, sed et vitam pro fratribus impendendo, si res id postulerit.
3. Fornicationem autem, et quamlibet immunditiam, sicut et nimiam habendi cupidinem, sic horrete, ut ne quidem illa vitia nominetis. Sicut decet Christianos, nomine et professione sanctos ; quorum non modò opera, sed et verba et cogitata debent esse sancta.
4. Longè quoque absint à vobis obscenitas verborum, fatue, et ineptæ fabulæ, ridiculæ factiæ ; hæc quippe christianum hominem dedecent, upote sanctum et gravem ; sed potius audiatur apud vos laus Dei, et gratiarum actio.
5. Vos enim scire volo, et ut rem maximi momenti intelligere, quòd quidquid in contrarium vobis dicitur omnis scortator, aut immundus, aut avarus, seu servus avaritiæ, quæ est idololatria, jus non habent hereditatis æternæ aliquando percipiendæ.
6. Circa hæc nemo, sive philosophorum, sive Simonianorum, verbis aut rationibus fallacibus vos seducat : propter hæc enim, quæ dixi crimina, ultio divina venire parata est in incredulos, et in inobedientes.
7. Cavete igitur ne sitis eorum socii in peccatis, ne sitis et suppliciorum comparticipes.
8. Aliquando equidem in Gentilismo fuisitis tenebricosi toti, et ipse tenebræ ; nunc autem fide et gratiâ Christi illuminati et lux estis : itaque ut filii et sectatores lucis vivite ; moribus et vitâ vos lucis filios ostendite.
9. (Fructus autem lucis, seu fidei et gratiæ christiæ, est omnis bonitas, seu beneficentia, omnis justitia et veritas.)
10. Sollicitè et studiosè explorantes quid sit acceptum Deo, ut illud faciatis.
11. Et ne, quocumque modo, nec faciendo, nec approbando, nec tolerando, communicetis infructuosius tenebrarum operibus ; è contra verò vos, quoniam lux estis, hæc tenebrarum opera lumine vestro redarguite, objurgate, manifestate, ut eorum omnibus appareat turpitudò.
12. Ne communicetis, inquam, quia adeò turpia

psallant, latentur, cautent, Deo gratias agant, sibi que invicem servant, ob reverentiam Christi, 19, 20, 21. Denique descendens ad singulares status, ac primò conjugatos instruere volens, in reliquo capite docet matrimonium non quum esse Sacramentum, quia signum est representans unionem Christi cum Ecclesia. Hincque vult ut uxores sint viris suis subditæ, sicut Ecclesia Christo ; et ut viri suas uxores diligant, sicut Christus Ecclesiam.

- sunt, quæ in occulto faciunt, ut ne pudor quidem illa verbis exprimere patiantur.
15. E contra, inquam, redarguite operum vestrorum lumine, quia hoc exigit natura rei : quæcumque enim arguuntur et per argutionem, seu reprehensionem, manifestantur ; hæc à lumine manifestantur, quia lucis proprium est manifestare ; nec quid potest aliud manifestare nisi sit lux, aut luce perfusum ; sicut ergo claritas diei ea quæ nocturnis tenebris erant obscura et abscondita manifestat, ita lux operum vestrorum, seu sanctitatis vestræ, arguat opera mala, illorumque turpitudinem manifestet.
14. Quia lucis proprium est illuminare, idè Isaias dicit peccatori in tenebris sopito : Experiesset, ô peccator, qui dormis in peccatorum tuorum tenebris ; et surge à mortuis operibus tuis, et Christus, lux mundi, et sol justitiæ, te illuminabit.
15. Cum hæc ita sint, ut operum vestrorum lumine debeatis opera tenebrarum redarguere, videite ergo quomodo cautè et circumspèctè conversemini, maximè cum infidelibus, non quasi insipientes et imprudentes, sed ut homines vero sapientiæ lumine, Christi scilicet, perfusi ; et sibi semper attentè.
16. Ementes, mercantes occasione bene utentes, quoniam dies sunt mali et periculis pleni.
17. Idè ne sitis imprudentes et incauti in conversatione vestrà, sed attentè considerate quid Deus velit à vobis.
18. Et nolite inebriari vino ; in ebrietate enim vini est luxuria, sed implemini musto Spiritus sancti, gratiæ et lutiæ spiritualis principio.
19. Recitantes et cantantes inter vos mutuo psalmos, et hymnos, et cantica spiritualia ; cantantes, inquam, et psallentes, non linguâ tantum, sed ex intimo cordis affectu, in honorem Christi Domini.
20. De omnibus bonis et gratis acceptis semper agentes gratias Deo Patri per Dominum nostrum Jesum Christum qui hæc nobis promeruit.
21. Alter alteri, inferior scilicet subditus sit superiori ; et superior inferioris modulo se accomodet ob reverentiam Christi, qui eum esset summus omnium, omnibus sese submisit.
22. Mulieres viris suis subditæ sint, sicut ipsi Christus Domino, cujus vir est imago locumque tenet.
23. Quia sicut Christus est caput Ecclesie et ejusdem tanquam corporis sui salvator, sic vir caput est mulieris ejusque tutor et protector.

24. Sicut ergo Ecclesia Christo libenter est subiecta, ita et mulieres viris suis subiciantur in omnibus, intellige, sicut oportet, in Domino, Coloss. 3, v. 18.

25. Et vos viri, qui Christi imagines estis, Christum Dominum, exemplar vestrum, imitemini. Diligite uxores vestras, sicut Christus Dominus Ecclesiam sponsam suam dilexit, et ita dilexit, ut semetipsum pro ea morti traderet.

26. Nimirum ut illam ab omni labe peccati sanctificaret, mundans eam per baptismi lavacrum, in verbo spiritum et vitam conferente.

27. Ut ipse sibi eam exhiberet quasi sponsam multo decore et gloria illustrem, sine macula peccati, sine ruga vetustatis, sine quovis defectu, sed sanctam et irreprehensibilem, sic et mariti debent suas uxores ita diligere, ut illarum navos et maculas et infirmitates tolerent, et, quantum est in illis, sanent, periclitant, et sanctificent tum monitis, tum exemplis.

28. Hoc eos docet exemplum Christi allegatum; sed praetera ipsos ad hoc impellere debet etiam proprius amor. Est enim uxor unum quid cum marito; uterque est una caro; debent ergo mariti uxores suas diligere ut corpora sua; qui enim uxorem suam diligit, seipsum diligit, quia est unum quid cum illa.

29. Nemo seipsum odio habet, et consequenter

nemo corpus suum, sui ipsius partem, odio habet; sed e contra quilibet corpus suum nutrit et fovet; debet ergo maritus uxorem, utpote corpus suum, diligere, nutrire, fovere, sicut Christus Ecclesiam, corpus suum, nutrit, fovet, vestit et ornatur.

30. Verè Ecclesia corpus eius mysticum est, quia nos singuli fideles sumus membra iujus sacri corporis, nimirum de carne, et de ossibus eius in cruce dormientis, spiritualiter formati; sicut Eva corporaliter formata est ex Adamo dormiente.

31. Auctoritas denique Scripturae hunc amorem viri in conjugem, quasi in seipsum, confirmat, cum de Evà et, in ipsius personâ, de omnibus mulieribus dicit: Propter hoc homo relinquit patrem et matrem suam, et agglutinetur uxori suae, et erunt una caro.

32. Mysterium citatae Scripturae verbis expressum, nempe primum Adæ et Evæ matrimonium, magnum Sacramentum est et mysterium: quippe quod expressivum et representativum erat unanimitatis et indissolubilis conjunctionis Christi cum Ecclesia.

33. Licet autem mysterium sit, et de Christo principaliter intelligatur mysticè, veritatem et vos ad litteram adimplete: unusquisque maritum suam uxorem diligat sicut seipsum; uxor verò suum virum reveratur, sicut Ecclesia Christum: siquæ reipsa exprimitis quod in Christo et Ecclesia significat.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — ESTOTE ERGO IMITATORES DEI... SYR.: *Estote ergo conformes Deo.* Hæc conclusio pendet ab eo quod ultimo præcedentis capitis versiculo dictum est: *Sicut et Deus in Christo donavit vobis;* hincque infert: Dei ergo, Patris vestri, imitatores estote; condonate invicem, sicut condonavit vobis. Liberorum est moribus patrem referre; et eò filii sunt patribus chariores, quò similiores; ergo vos, UT FILII CHARISSIMI, Patrem vestrum cœlestem imitemini: clementissimus est, peccata condonat, omnibus bona facit; ergo ut filii sitis ei charissimi, injurias condonate, omnibus benefacite, in dilectione sedulo ambulate.

VERS. 2. — ET AMBULATE IN DILECTIONE... Non unum aut alterum actum charitatis hoc significat, sed continuum exercitium et progressum in charitate. Deus, Pater noster, charitas est; et nos pro modulo nostro charitas simus, saltem in charitate ambulemus, ab eâ nunquam deficiamus. Notat D. Chrysostomus quod non dicatur nobis absolute: *Estote imitatores Dei,* sed quòd statim addatur in dilectione. Deus quippe in omnibus quidem admirandus, at non in omnibus imitabilis; v. g., admirandus est in sua scientiâ, potentiâ, immensitate, æternitate, et in infinitis aliis perfectio-

VERS. 4. — *Estote ergo imitatores Dei,* etc. q. d.: Filiorum est imitari suos parentes; q. d.: Cum acceptâ remissione peccatorum facti sitis Dei filii, Deoque dilecti, debetis Deum Patrem vestrum imitari, ut sicut ille vobis in Christo peccata condonavit, ita et vos invicem offensas condonatis.

VERS. 5. — *Et ambulate in dilectione;* id est, sicut estis à Deo dilecti, sic et vos exercete opera mutæ dilectionis.

nibus, sed in illis est inimitabilis, hæc enim omnia nostras superant vires. Vult autem ut bonitatem suam imitemur omnes, ut condonemus sicut condonati; benefaciamus omnibus, sicut ipse omnibus benefacit; quia hæc pro modulo nostro possumus omnes, ipsius adjuvante gratiâ: possumus ergo Deo similes esse.

Si condonaveris, Deum imitaris, Deo assimilaris, ait D. Chrysostomus. Si benefeceris proximo, Deum imitaris, proximo quasi Deus eris: homo quippe benefaciendo, homini quasi Deus est.

SICUT ET CHRISTUS DILEXIT NOS... Christi voluntarium pro nobis sacrificium aliud est nobis charitatis exemplar. Supplendum reliquit Apostolus: Ita nos invicem debemus diligere, non condonando tantum, sed et vitam, si opus fuerit, pro iratribus impendendo.

IN ODOREM SUAVITATIS. GRÆC., *bonæ fragrantiae;* seu ad instar rei suaviter olentis, seu hostiæ Deo gratissimæ et jucundissimæ. Videtur Apostolus alludere ad id quod de Noe sacrificio scriptum est Genes. 8, 21: *Odoratus est Dominus odorem suavitatis, et ait ad eum: Nequaquam ultra maledicam terræ, propter homines. Christus verus Noe è diluvio peccatorum nos salvos fecit, et Deus ipsius sacrificii odore suavissimo re-*

Sicut et Christus dilexit nos, non tantum ut Deum, dilectione communi cum Patre, sed etiam ut hominibus, charitate creatâ et infusa; e. j. us magnitudinem declarat quod sequitur:

Et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis. Sensus est: Dilexit nos, adeo ut sponte semetipsum traderet pro redemptione nostri, seque obtulerit hostiam Deo acceptissimam quando in cruce mortem pro nobis subiit.

creatus, decrevit hominibus se parciturum. *In odorem.* Tribuitur odoratus Deo, et supponitur quòd sacrificiorum fumus et odor ipsi placebant, ipsiusque sedabant iram. Christi autem sacrificium Deo gratissimum fuit, ita ut nunquam ullum gratis esse poterit, sed propter ipsum grata fuerint quæcumque aliquando grata fuerunt. Quia Christus ipse, homo Deus, sacrificii sui sacerdos fuit et victima. Sacerdos offerens, non homo tantum, sed homo Deus; offerens autem, non coactus, sed libens et volens, ex charitate: DILEXIT NOS ET TRADIDIT... Victima, non opes, non fruges, non animal, etc., sed ipsemet, homo Deus: *Tradidit SEMETIPSUM,* totum, quantum est homo Deus.

PRO NOBIS, non sanctis, non amicis, sed pro nobis peccatoribus et inimicis, ut peccatorum nostrorum veniam mereretur, ut peccatorum nostrorum fetore, quasi à Dei naribus ablato, et placatus parceret. Ex hoc ergo Christi sacrificio pro suis inimicis oblati, discamus inimicos diligere et, si opus sit, pro ipsis mori. At ex hoc Filii Dei sacrificio, Deo gratissimo et pro nobis peccatoribus oblato, discamus illud continè Deo pro nostris peccatis offerre; in hoc sacrificio sit tota nostra spes et fiducia; cum sancta Ecclesia, matre nostrâ, frequenter oremus: Per mortem et sepulchrum tuam, etc.: *Parce nobis, Domine: Libera nos, Domine,* etc.

VERS. 5. — FORNICARIA AUTEM... Redit ad vitiorum prohibitionem, et ubi dixit de passione iræ, nunc de concupiscentiâ, seu de appetitu inordinato voluptatum et pecuniarum agit. Hæc autem duo vitia Ephesi maxime regnabant, idè de ipsis agit vivacissimè. *Fornicatio,* sub quo nomine comprehenditur omnis illicita sexum cum mixto, seu omnis concubitus cum non suâ.

ET OMNIS IMMUNDITIA, id est, omnes tactus veneri, pollutio, et alia contra naturam, seu quæ non ordinantur ad generationem, ait D. Thomas.

AUT AVARITIA. Idè jungit avaritiâ luxuriæ, quia, ut ait Theophylactus, pari ratione pecunias amamus et corpora. Vel, ut ait Anselmus, quia avaritia est quedam fornicatio animæ: sicut enim qui fornicatur, non suâ, sed alienâ muliere abutitur, sic qui peste avaritiæ contaminatur, usque ad aliena habenda extenditur: et quod sub rapinâ habet, omnibus modis retinere molitur. Denique de hoc avaritiæ vitio hic agit, quia Ephesi maxime regnabat in civitate mercatoria, ubi per fas et nefas acquirebantur divitiæ, nec prohibebatur à legibus.

NEC NOMINETUR..., ut toti sitis puri corde, corpore,

VERS. 5. — *Fornicatio autem et omnis immunditia.* Quævis obscenitas et libido tactuum et immundorum operum, aut avaritia (nimia habendi cupiditas) nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, id est, Christianos. Tam alienos esse vos volo ab his vitis, ut, si fieri potest, ne quidem audiantur aliquando nominari ex ore vestro, ne fortè ex ipso auditu concepta cogitatio carni commoveat ad concupiscendum.

VERS. 4. — *Aut turpitudinem, puta verborum, aut stultiloquium, aut scurrilitatem, quæ ad rem non pertinet,* id est, quæ non sunt decentia. *Sed magis gratiarum actio,*

ore, mente. Ab omni peccato et peccati labe mundus esse debet quisquis Christi membrum est; corpus mundum sit ab omni impudicitâ, cor ab omni avaritiâ, os ab omni verbo obsceno, mens ab impurâ cogitatione: hinc Christianus debet omnem immunditiam et avaritiam sic horere, ut, quantum fieri potest, de iis nec cogitet, nec loquatur. Recordare ejuis capitis sis membrum, et omnem horrebis immunditiam et avaritiam.

VERS. 4. — *AUT TURPITUDO, scilicet verborum.* GRÆC., *obscenitas,* id est, obscœna et inverecunda verba.

STULTILOQUIUM, id est, ineptæ fabulationes. SCURRILITAS. GRÆC., *εὐρηστικὰ,* quæ ab Aristotele virtus dicitur et urbanitas vocatur. Sed hic accipitur pro excessu in jocis et facetiis ridiculis, qualia sunt dicta mimorum et eorum qui ridiculari dicuntur. Per scurrilitatem ergo damnatur hic indecora et indecens eutrapelia, seu jocularitas illa quæ ad risum tantum spectat, ut verba sequentia indicant, non verò urbanitas illa quæ ad finem honestum refertur, v. g., ad sanitatem. Et in hoc sensu intelligendus est D. Chrysostomus, qui hic, in morali, negat eutrapeliam apud Christianos esse virtutem. Res est parasitorum, mimorum, saltatorum, prositutarum mulierum; procul absit ab animâ liberâ; si quis est infamis, turpis, obscœnus, is est *εὐρηστικὸς,* id est, urbanus et facetus. D. Chrysostomus.

QUÆ AD REM NOS PERTINENT. GRÆC., *non convenientia,* id est, indecentia. Theophylactus, *quæ non sunt decentia,* seu, ut explicat, quæ ad nostram sanctificationem non conveniunt. Sanctitatem, modestiam, gravitatem professi sumus; nobis talia professis hæc omnia supra dicta non conveniunt. Deo per baptismum consecrati, Spiritu sancto sigillati, quoddam veluti sacrilegium committimus dum verba scurrilia, turpia proferimus; sicut qui vas Deo sacrum usibus profanis impenderet. Recordare judicii Balthasaris. Quod s autem hoc de quibuslibet Christianis verum est, quanto magis de sacerdotibus et de religiosis, Deo specialissimè et totaliter per vota, per ordinem suum consecratis.

SED MAGIS GRATIARUM ACTIO; scilicet audiat. Hinc antiquus salutandus mos, apud omnes Christianos usitatus: Deo gratias. Vide D. Augustinum, epist. 77. Dei beneficiorum memores, debemus semper Deo gratias agere, et omnes ad gratias Deo agendas provocare.

VERS. 5. — *HOC ENIM SCITO...* Ut de prædictis

scilicet nominetur, audiat, sonet ex ore vestro, qui estis christiani et sancti.

VERS. 5. — *Hoc enim scitote intelligentes,* etc. Chrysost., Theoph., Cyprian., proprie accipiunt avaritiâ pro immodiâ cupiditate opum, quâ per fas et nefas eas avarus accumulât. Sumitur enim hæc avaritia in actu completo, tuncque est peccatum mortale, et excludit à regno Dei, ut hic ait Apostolus. At verò S. Hieron., sicut passim apud prophetas idololatRIA fornicatio vocatur; ita vicissim, inquit, fornicatio per idololatRIAM potest intelligi, etc.

sceleribus, quæ nec philosophi, nec Simoniani ut vita reputant, majorem Ephesis incutiat horrorem, eis cum maxima certitudine asseverat, quod et scortatio et immunditia et avaritia à Dei regno excludant. Igitur bene sciote, et intelligite, contra quasdam qui vobis contrarium dicunt.

QUOD OMNIS FORNICATOR, etiam simplicis fornicationis,

AUT IMMUNDUS, pollutionibus, aut aliis contra naturam immundities,

AUT AVARUS, sive qui ex avaritia rapit alienum, sive qui in suis pecuniis suum quasi finem ultimum collocat,

QUOD EST IDOLORUM SERVITUS; in Græco nunc est qui est idololatra, sic etiam D. Chrysostomus; sed eodem sensu, avaritia est idololatria, et avarus est idololatra; avarus enim habet divitias pro Deo, in illis suam spem collocat: iis se totum devovet, cor, mentem, animam totam, omnia sua immolat;

NON HABET HÆREDITATEM... id est, jus non habet ad hæreditatem filiorum Dei; excluditur à regno Dei, efficietur in tenebris, ubi erit fletus... Utinam ad hanc veritatem seriò attenderet tot et tot Christiani, suis cupiditatibus seducti, et vanis nebulonum verbis decepti; qui hæc eadem peccata, in æternam damnationem, quasi nihilum etiam hodiè reputant.

Domine, videant lumen! tot excoriam in ipso lumine palpantium miserere.

VERS. 6. — NEMO VOS SEDUCAT... Philosophi dicebant nihil esse mali in fornicationibus; Simoniani similiter impuritatem sectabantur, imò suas infandas libidines ad Dei referant honorem, easque ipsi quasi sacrificium offerrebant, hinc: Nemo, vel philosophus, vel hæreticus, vos seducat VERBIS INANIBUS, id est, quæ florem quandam videtur habere sermonis, et blandiuntur peccatoribus, sed vacua sunt veritatis, ait D. Hieronymus.

PROPTER ILLUC ENIM VENIT. Venit hic significat praesens et aliquo modo futurum, sicut 1 Joan. 2: Anti-Christus venit. Indicat itaque futurum Dei iudicium et iram venturam in incredulos et inobedientes, qui nec

VERS. 6. — Nemo vos seducat inanibus verbis. Non philosophi, non poete lascivi vos seducant, id est, ne similes vos decipi quorundam vanis et fallacibus sermonibus, quasi hoc quod dixi, non ita se habent.

Propter hæc enim (fornicationem scilicet, immunditiam et avaritiam) venit ira Dei in filios diffidentie. Venit, id est, venire solet; ira, id est, vindicta, quæ est effectus iræ Dei; in filios diffidentie, id est, inobedientes, vel incredulitatis.

VERS. 7. — Nolite ergo effici participes eorum. Scilicet filiorum diffidentie; q. d.: Nolite cum sceleribus eorum jam dictis communicare et participare.

VERS. 8. — Eratis enim aliquando tenebræ, id est, eratis tenebrosi, infidelitate et ignorantia, tum Dei, tum rerum agendorum. Nunc autem (estis) lux in Domino; q. d.: Nunc Christiani facti estis lucidi; quia illuminati estis fide, gratia et doctrina Christi, ut cognoscatis tum Deum verum trinum et unum, tum ea quæ agenda sunt, ut Deo illi vero placeatis. Ergo ut filii lucis ambulat. Ostendit moribus et conversatione vos esse filios lucis, id est, vos ad lucem pertinere. Quæ lux est gratia, in fide et sanctitate consistens, et

credunt, nec obediunt Deo supradicta peccata velant.

VERS. 7. — NOLITE ERGO EFFICERE... Vide paraphrasim.

VERS. 8. — ERATIS ENIM ALIQUANDO... Vide paraphrasim.

VERS. 9. — FRUCTUS ENIM LUCIS... Per parenthesis ostendit quæ sint opera lucis, ut ex operibus se lucis filios exhibeant. Fructus lucis opponit operibus tenebrarum, de quibus supra; bonitatem iracundie, iustitiam fraudibus avaritiæ; veritatem mendacio.

VERS. 10. — PROBANTES QUID SIT BENEPLACITUM DEO. Illic versiculus decimus nectendus est octavo, UT FILII LUCIS AMBULATE, probantes... Primum hominis Christiani studium sit Dei voluntatem circa se cognoscere, ut illam adimpleat. Voluntas enim Dei debet esse vite nostræ regula: ad illam omnia nostra referre debemus; ad illam semper intendere; ad illam, quasi ad centrum nostrum, omnia nostra debent confluere. Ideò Christus docuit nos orantes dicere: Fiat voluntas tua... Fiat per me, de me, in me, circa me, in vita et in morte; in tempore et in æternitate.

VERS. 11. — ET NOLITE COMMUNICARE... Plura cogitat et vult intelligi quam quæ verbis exprimit. Primo: Nolite communicare... multa comprehendit: Nolite ea committere, nolite laudare, aut approbare; nolite facientibus consentire; nolite ea nec per jocum referre, nec de eis loqui, imò nec de eis cogitare. Hæc patent ex dictis, v. 5 et 4. Secundo: INFRACTUOSI... quia nullum vite fructum pariunt: hoc quidem exprimit nomine *infructuosus*, ad præterea vult intelligi mortem æternam, quam pariunt: fructus enim illorum mors æterna, ut patet ex v. 5. Tertiò: MAGIS AUTEM REDARGUTE, id est, est contra condemnate, oburgate, redarguite, illorum turpitudinem manifestate. Hinc disce quod tibi non sufficiat bona opera facere, si aliorum operibus malis consentias, adulatione, complacencia, tolerantia, laude. Debes, quisquis auctoritatem habes, monere, instruere, arguere, corrigere. Debes, quisquis sis, saltem facies tristitia arguere; lucis operum tuorum facta contraria manifestare.

bonis operibus declaratur.

VERS. 9. — Fructus enim lucis est, etc. Hoc est, fructus quem profert lux gratia, situs est in omni genere virtutum ac bonorum operum. Donatite, id est, benignitate, hanc oppo ita iracundia; et iustitia, hanc opponit fraudibus; et veritate, hanc opponit mendacio et hypocrisi; q. d.: Ex fructibus lucis ostenditis vos esse filios lucis.

VERS. 10. — Probantes, explorantes, exquirentes, quid sit beneplacitum Deo; quomodo sanctam ejus voluntatem et beneplacitum agnoscere et adimplere possitis.

VERS. 11. — Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum. Nolite commercium habere, aut miscere vos operibus peccatorum et peccantium, qui quasi tenebriones lucem fugiunt.

Magis autem redarguite. Quin potius vos, quia lux estis, illa tenebrarum opera, lumine operum vestrorum prodite, detegite, manifestate; ut omnibus appareat illorum turpitudinem. Non contraria juxta se posita magis elucescant.

VERS. 12. — QUÆ ENIM IN OCCULTO FIUNT... Græc.: Nam occultè facta ab ipsis, turpe est et dicere. Syr.: Quod enim in occulto perpetratur, vel execrandum est dictu. Rationem affert cur non sit communicandum cum illis tenebrionibus, sive sint idololatre, sive Simoniani, ut post D. Epiphanium putant plerique. Sic autem rationem affert, ut ipse Apostolus servet quod præcepit, v. 5: Omnis immunditia nec nominetur... Hoc imitare in occasionibus.

VERS. 15. — OMNIA AUTEM QUÆ ARGUUNTUR... Græc.: At omnia arguta, à lumine manifestantur. Syr.: Omnia enim arguantur à luce et revelantur. Dat rationem cur filii lucis operum suorum lumine debeant opera tenebrarum redarguere, et mala ostendere: hoc quippe exigit natura rei, lux debet illuminare. Quæcumque arguantur, et per argutionem ut mala manifestantur; hæc à lumine, talia manifestantur.

OMNE ENIM QUOD MANIFESTATUR. Græc., *φανερώνεται*, verbum medium, activam et passivam significationem habens, manifestans et manifestatum. Hinc nostra Vulgata, manifestatur. Syrus autem: Quidquid patens est, lux est. Juxta nostram Vulgatam, omne quod manifestatur LUMEN EST, id est, lumine perlusum et illustratum. Vel omne quod manifestat, lumen est; cuius proprium est manifestare. Vos, ergo cum LUX SITIS IN DOMINO, v. 8, debetis et vestra doctrinae luce, et bonorum operum exemplo, opera tenebrarum arguere, manifestare. Vide paraphrasim. Sicut Christus, qui lux est mundi, illuminat omnem hominem..., ita à proportionem Christianus, qui lucis, Christi scilicet, est filius, quique lux in Domino, debet saltem vite suæ exemplo et bonorum operum lumine, proximum suum illuminare, instruere, arguere. Quàm demandandum est ergo Christianis ille qui è contra suis malis operibus, et verbis impiis aut obscenis, est quasi titio fumans, omnia suo fumo obscensans, et omnia suorum exemplorum factore pessimo scandalizans. Ab occultis meis munda me, et ab alienis peccatis, parce sero tuo, Domine.

VERS. 14. — PROPTER QUOD... Quod Isaias 60, 1, Judeis inelamat: Surge, illumine, Jerusalem, quia venit lumen tuum, Christus scilicet, hoc D. Paulus peccatoribus adaptat, ita D. Thomas. Alii putant hoc sumptum ex aliquo libro canonico qui temporum incuria perit. Quidquid sit, hæc verba in nullo Scripturæ loco reperitur.

VERS. 12. — Quæ enim in occulto, etc.; ab ipsis scilicet illius diffidentie et tenebrarum.

VERS. 15. — Omnia autem, quæ arguantur à lumine manifestantur. Dixi vos, qui estis filii lucis, arguere debere opera tenebrarum; sic enim habet rei natura, ut quæcumque tenebræ arguantur, id est, produntur, ea manifestantur à lumine. Nam argui, seu prodi, non aliud est quàm in lucem profertur.

Omne enim, quod manifestatur, lumen est. Quia omne manifestans lumen est, id est, nulla res potest manifestare, et in apertum proferre aliquid obscurum, nisi sit lux, aut lucis particeps. Omne id quod per se ac primo manifestatur, lux est; ut proinde nihil aliud queat manifestari nisi beneficium lucis.

VERS. 14. — Propter quod dicit, etc. Græcè est, illucescet, oriatur tibi Christus. Ut sensus sit: Huc facit illud, quod Scriptura dicit, Isaiæ, 60. Tu qui

S. S. XXIV.

VERS. 15. — VIDETE ITAQUE, FRATRES... Hanc conclusionem elici puto ex præmissis; scilicet, quia lux estis, et vestro lumine debetis arguere opera tenebrarum; hinc videte quomodo... Vide paraphrasim. Cogitet homo christianus, præsertim verò sacerdos et religiosus, se, ut filium lucis, in mediâ luce, semper ambulare; se spectaculum hominibus et angelis esse; se in tantâ luce constitutum ab omnibus videri et notari. Et consequenter caute, circumspecte, conversetur, loquatur et agat; sibi semper attentus.

VERS. 16. — REDIMENTES TEMPUS, QUONIAM DIES MALI SUNT. Quasi diceret: Tempora hæc periculosâ plena sunt (omnia tunc erant infidelitate et sceleribus plena), ideò caute, circumspecti, sapientes estote, tempus attentè considerate, ut eo bene utamini: illud emite; quarumvis rerum dispendio, captate occasionem beneficiendi et in virtute proficiendi. Redimentes tempus, *ἄπορροφῶμεν τὸν καιρὸν, mercantes*, ementes occasionem et opportunitatem. Videtur alludere ad mercatorum morem, qui undequaque merces omnes considerant attentè, ut meliores emant ad lucrum suum, cui soli intendunt et quod omnibus anteponiunt. Sic et vos tempus attentè considerate, occasionem et opportunitatem temporis emite, eâ benè utentes ad profectum vestrum; omnes proficiendi occasiones captate, quarumvis rerum dispendio. Alii explicant: Tempus benè insumite; emite illud, facite vobis proprium, totum illud in bonis operibus insumite, in his præsertim diebus, ubi corruptio generalis est; ubi malitia inundat terram, ubi pericula nobis sunt indiq̃.

Nota morales.

Tempus redimit qui antea vite peccata flendo et poenitendo reparat. Tempus redimit qui postquam illud in lux, in peccatis, in desideriâ et tepiditate prodegit, ut illius jacturam novo fervore reparat, actus virtutum multiplicat, jejunia condensat, mortificationes reduplicat, opera bona accumulat in modico quod ei superest vite tempore. Tempus etiam redimit qui relinquit omnia secularia, ut quiete fruat, Deoque vacet, juxta D. Augustinum, hom. 1 inter 50, tom. 10. Quid est redimere tempus, nisi, cum opus est, etiam detrimento temporalium commodorum ad aeterna quaerenda et capessenda, spatia temporis comparare? Tempus redimit qui aliquid perdit ne temporis et quietis jacturam faciat in illius; sicut das nummos

detineris somno peccatorum, expergiscere, et qui mortuus es in peccatis, resurge à morte; et Christus, qui est verum lumen, per gratiam suam super te oriatur, teque illuminabit.

VERS. 15. — Videte itaque, fratres, quomodo cavete ambulatis. Vos, inquit, qui estis filii lucis, ideòque errate, quasi in tenebris, non debetis; ridete, id est, utimini luce vestra ad videndum quomodo bene et circumspectè conversemini, maxime cum iis qui foris sunt, id est, infidelibus.

Non quasi insipientes; valde enim insipientes sunt qui ad solem lux Evangelii oculos claudunt, sed eum pudenda faciunt, quasi adhuc in nocte et tenebris ignorantie Dei versarentur.

VERS. 16. — Sed ut sapientes, redimentes tempus. Redimere hic idem quod emere: sic redemptores vegetalium vocamus eorumdem emptores; q. d.: Sit

(Trente-six.)

ut panem emas, sic perde nummos ut emas tibi quietem, ait D. August., serm. 24 de Verbis Apostoli. Tempus denique redimit qui quod alii perdunt in potationibus, in luxuriis, in ludo, etc., ipse dat vigiliis, psalmis et canticis spiritualibus, sicut hic hortatur D. Paulus: *Et nolite inebriari... sed implemini Spiritu sancto...* De pretio temporis, de temperperis et de temporis furibus vide apud Cornelium à Lapide.

VERS. 17. — PROPTEREA NOLITE FIERI IMPUDENTES... Vide paraphrasim. De voluntate Dei, vide dicta, v. 10.

VERS. 18. — ET NOLITE INEBRIARI VINO, IN QUO. Hoc in quo referri potest ad vinum, vel ad inebriari; si ad vinum referatur, debet intelligi immoderatè sumptum, sicut erit idem ac inebriari.

LUXURIA. Græc., *ἀσώτεια*, quo nomine potest intelligi universum genus intemperantiae, lasciviae, prodigalitatis, etc., quasi ebrietas sit omnium vitiorum mater et nutritrix, et impellat ad quodlibet intemperantiae genus. Bene tamen *ἀσώτεια* pro luxuria spectatim sumitur, quia, ut ait D. Hieronymus, venter mero astutus facile despumat in libidinem. *ἀσώτεια, perditus, nequam, homo prodigus, lascivus, intemperans, immersus vitibus, cuius deplorata salus.*

SED IMPLEMINI SPIRITU SANCTO... Vide paraphrasim. Quanta ebrietatum differentia! et quam differunt carnalium et spiritualium virorum deliciae! Isti vino replentur, hi Spiritu sancto; istis vinum parit gaudium carnale, his Spiritus sanctus dat gaudium spirituale et divinum; istos vinum impellit ad omne genus intemperantiae, hos Spiritus sanctus ad omne bonum opus, ad laudes, ad gratiarum actionem. Ut hoc in te fiat, ora sapè: *Veni, sancte Spiritus, reple tuarum corda fidelium...*

VERS. 19. — LOQUENTES VOBISEMIPIS IN PSALMIS... Exprimit modum quo replentur Spiritu sancto; nimirum si quando convenitis, sive in templum ad orandum et ad Agopen, sive in domum, ad mensam et cibum, vel ad opus; si, inquam, recitatis et cantatis psalmos, etc. *Psalmus* in genere, seu apud profanos, idem est ac cantio, presertim quae fit citharæ pulsu; in sacris autem Scripturis, est sacra cantio, quales sunt Psalmi Davidis.

Hymnus, laudes Dei continentis.

dijs emite opportunitatem proficiendi in via Dei et virtute, et bona opera ac merita accumulandi; emite, inquam, eam quarumvis rerum dispendio. Ita Theoph.

Quoniam dies mali sunt, id est, quia tempus huius vite plenum est tentationibus et laqueis peccatorum. Vers. 17. — *Propterea nolite fieri imprudentes, etc.; cum dies mali sint, et omnia peccandi periculis plena. Ne sitis imprudentes et incauti in conversatione vestra, ne tempus bene agendi vobis effluat; sed date operam ut intelligatis quid Deus à vobis velit fieri.*

VERS. 18. — *Et nolite inebriari vino, in quo, (scilicet vino, vel in quo, scilicet inebriari; q. d.: In ebrietate est luxuria.*

Sed implemini Spiritu sancto, id est, gratia et laetitia spirituali, atque in universum bonis spiritalibus.

CANTICUM SPIRITUALE, ut determinetur ad sacrum.

PSALLENTE IN CORDIBUS VESTRIS; Græc., in corde vestro, id est, non voce tantum, sed et corde.

VERS. 20. — GRATIAS AGENTES SEMPER IN OMNIBUS.....

Nota litterales et morales in hos v. 18, 19, 20.

Mens Apostoli est Ephesios hic hortari ad sanctam et spiritualem laetitiam, ad fructuam verò omnem intemperantiam; quasi diceret: Nolite sicut Simoniani et sicut infideles inebriari vino, carnalibusque deliciis et voluptatibus indulgere; lascivis et amatoriis, sicut illi, cantionibus uti; sed replemini Spiritu sancto, spirituali et sancta laetitia; ideòque recitate et cantate inter vos invicem psalmos, etc. Hinc observa antiquum morem psalmos et hymnos cantandi apud Christianos, non tantum in ecclesiis, sed et in domibus privatis. Hinc etiam discite qualis debet esse Christianorum agape, mensa et convivium: caribus et vino corpus et animam non obruant; sed in Spiritu sancto, sese invicem oblectent sacris colloquiis et hymnis; cantionibus lascivis non se recreent; sed spiritualibus canticis Deum laudent, Deo gratias agant.

Contra luxum convivorum vide moralitatem apud Cornelium à Lapide.

Ex ultimis v. 19 verbis duo discat omnis cui psallente munus incumbit: primum, Deo, non voce tantum, sed et corde psallere; secundum, sic cum aliis psallentibus consentire, ut psallentium omnium sit cor unum, anima una, et, quantum fieri poterit, vox una.

Non vox, sed votum, non chordula musica, sed cor, Non cantans, sed amans, cantat in aure Dei.

Hos versus ex D. Augustino refert Cornelius à Lapide.

VERS. 21. — SUBJECTI INVICEM IN TIMORE CHRISTI; Græc., Dei. Ille ponit generale principium christianae pollicite, scilicet obedientiam inferiorum; non timore penae, aut timore hominum, sed ob reverentiam Christi. Hoc autem principium generale prosequitur, et per partes explicat in sequentibus.

Observatio moralis.

Inferiores Christum in suis superioribus aspiciant: à Deo quippe omnis potestas et subordinatio. Omnis superior est Dei et Christi vicarius erga suum inferio-

VERS. 19. — *Loquentes vobismetipsis in psalmis et hymnis, etc. Non vox, sed votum; non chordula musica, sed cor; non cantans, sed amans, cantat in aure Dei, ait Augustinus.*

VERS. 20. — *Gratias agentes semper pro omnibus, gratis, donis et beneficiis à Deo acceptis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, per nomen Jesu Christi, id est, per Christum, qui hinc dona, gratias, et beneficia nobis promeruit et obtulit. Deo et Patri, refer ad orantia agentes. Jubet enim ut gratias agamus Deo et Patri, id est, Deo Patri. Deus noster, à quo corpus, animam, gratiam et bona omnia accepimus. Pater, qui paterno affectu nos quasi filios suos omnibus suis bonis pascit et inebriat.*

VERS. 21. — *Subjecti invicem in timore Christi, q. d.: Ex timore filiali, id est, ex amore Christi obedite superioribus vestris qui vicarii sunt Christi.*

rem. Cum pareat igitur inferior, Christum aspiciat et præ Christi timore et reverentia, Domino et superioribus obediat; sic Christo et Deo omnium Domino obediat.

Christus propter nos factus est obediens usque ad mortem.... Hujus insignis obedientiae Christi Domini recordetur Christianus omnis obediens, seu inferior, et suam obedientiam referat ad obedientiam Christi; seu obediat Christianus, quia obedivit Christus, et eo animo et fine quo Christus obedivit. Sicut exinanitio et humilitas Christi usque ad servitum et obedientiam facta est laus et gloria infinita Dei, sic, si nostram servitum et obedientiam uniamus Christi obedientiae et exinanitioni, Deum in Christo, cum Christo et per Christum honorabimus infinitè. Hoc obediendi et serviendi præceptum directè quidem spectat ad inferiores; potest tamen et quodammodo spectare ad superiores, quatenus ex charitate tenentur sese inferiorum modulo accommodare, ut illis prosint; etenim qui presunt, ideò presunt, ut prosint. Hinc ad Galat. 5, 15, per charitatem spiritus servite invicem. Sic autem servi, qui postpositis propriis negotiis et utilitatibus accommodat se utilitatibus proximorum sui.

VERS. 22. — MULIERES VIRIS SUIS SUBDITE SINT.... A genere descendit ad species, applicatque mulieribus quod generatim dixit de omnibus subditis. Christum Dominum in suo superiori respiciat et revereatur inferior. Mulier Christum Dominum revereatur in viro suo.

SICUT DOMINO, referatur ad Christum Dominum, non ad viros; aliàs dicendum fuisset: Sicut dominis.

VERS. 25. — QUONIAM VIR CAPUT EST MULIERIS, Sicut... IPSE SALVATOR CORPORIS EIUS; Græc., corporis, sine addito; Syr.: *Servator corporis. Corporis ejus, Hebraeus est, pro sui, id est, Salvator Ecclesiae, que est suum corpus mysticum.*

VERS. 24. — SED SICUT ECCLESIA SUBJECTA EST CHRISTO... ITA ET MULIERES... IN OMNIBUS. Intellige quod dixit Coloss. 5, 18: *Sicut oportet in Domino, seu, intra limites disciplinae, ut ait Tertullianus. Mulier itaque subdita sit viro suo, quasi Christo Domino; quem in marito debet honorare; ab ipso dependeat, ut à capite. Ipsi confidat, ipsamque amet quasi servatorem, à quo nutritur, protegitur, omniaque necessaria ei*

VERS. 22. — *Mulieres viris suis subdite sint, sicut Domino, Christo, id est, in viris suis considerantes Christum Dominum, qui est caput et sponsus Ecclesiae.*

VERS. 25. — *Quoniam vir caput est mulieris sicut Christus caput est Ecclesiae: ipse Christus salvator corporis ejus. Nota ejus, id est, sui; q. d.: Christus dat salutem corpori suo, id est, Ecclesiae, sicut caput quod omnes sensus continet, salutem dat corpori, in illud influendo et dirigendo per visum, phantasiam et rationem. Ita Theophylactus.*

VERS. 24. — *Sed sicut Ecclesia subjecta est Christo, etc., subditi, subjecte sint.*

VERS. 25. — *Viri, diligite uxores vestras, etc., id est, adeò diligite eam, ut semetipsum pro eà daret in mortem.*

VERS. 26. — *Ut illam sanctificaret, id est, mundam Deo redderet ab omni impuritate peccati.*

suppedantur. Exemplum habet in Ecclesia Christum reverente, Christo confidente, Christo ex amore serviente.

VERS. 25. — VIRI, DILIGITE UXORES.... Dedit obedientiae exemplum et præceptum uxoris; dat anne dilectionis exemplum et præceptum maritis. Vir diligat uxorem suam, sicut Christus dilexit Ecclesiam. Amor Christi in Ecclesiam sit exemplar et regula amoris illius in uxorem; istius amoris mensura sit, vitam ipsam, si necesse sit, pro ipsa dare.

VERS. 26. — UT ILLAM SANCTIFICARET.... IN VERBO VITAE. Græca et Syrus non habent, *vita*; sed tantum in verbo. Per hoc verbum, D. Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, D. Thomas et plerique post illos, intelligunt formam baptismi: *Ego te baptizo in nomine...* Quidam tamen, inter quos Estius, putant id intelligi debere de verbo fidei, seu de verbo doctrinae evangelicæ, ut fide suscepto; ita ut D. Paulus mundationem tribuat et sacramento et verbo; sitque sensus:

TRADIDIT SEMETIPSUM PRO ECCLESIA, ut ex immunda, mundam sanctamque redderet, dum videlicet aquae baptismi, per verbum Evangelii creditum, ac fide susceptum, mundat eam à peccatis.

VERS. 27. — UT EXHIBERET IPSE SIBI... Græc.: *Ut exhiberet ipsam sibi ipsi; Syr.: Et staueret sibi ipsi Ecclesiam gloriosam, in qua non sit macula, nec ruga, etc. Hæc de Ecclesia triumphante absolute vera sunt: de militante verò, si doctrina, sacramenta, leges et nobilitas ejus membra, nempe, iusti, speitentur. Hinc Apostolus vult colligi: Sicut ergo Christus Ecclesiam, sponsam suam, ita dilexit, ut eam ablueret in proprio suo sanguine, nimirum ut eam sibi staret sine peccati sordibus, sine ruga vetustatis, sine ullo alio defectu, sed multo decore gloriosam, sic mariti debent uxores suas ita diligere, ut illarum nævos et maculas et infirmitates tolerent, et, quantum est in illis, sanent et perficiant aque sanctificentionis charitativis et vite sue exemplis. Hæc maritos docet exemplum Christi supra allegatum: uxorum storum sanctificationi intendere, nihil non facere, ut eas Christo dignas, seu verè christianas reddant. Hinc liquet quantum à paganorum spurcitiis differre debeat christianum conjugium.*

Mundans lavacro aquae in verbo vite. Sensus Apostoli est: Tradidit semetipsum Christus pro Ecclesia, ut eam ex immunda mundam sanctamque redderet; dum videlicet aquae baptismi per verbum Evangelii creditum ac fide susceptum, mundat eam à peccatis. Si querās quomodo Christus Ecclesiam mundet lavacro aquae, respondeo, velut instrumento virtutis divinæ, id est, signo efficaci ex ipsis Christi institutione et promissione.

VERS. 27. — *Ut exhiberet ipse sibi, non tantum mundam et puram, sed et gloriosam, multo decore et gloria illustrem Ecclesiam, non habentem maculam peccati, aut rugam vetustatis, aut aliquid injusmodi, etc. Ecclesia dicitur sancta, quia caput Ecclesiae, scilicet Christus, et præcipua ejus membra sancta sint, sancta habet sacramenta, sanctas leges, sanctum sanguinem Christi. Per maculam et rugam hic intelligit peccata non levia et venialia, sed mortifera.*

VERS. 28. — *ITA ET VIRI...*: Græc. : *Ita debent viri, non est et*; Syr. : *Sic oportet viros, etc.*, sine et; juxta Vulgatam, *ita et*, id est, *ita etiam*. Novam hic subministrat rationem, cur mariti suas uxores diligant, quia scilicet uxor est quid unum cum marito, ambo sunt una caro, unum corpus; hinc *qui uxorem suam diligit, seipsum, sui partem diligit*.

VERS. 29. — *NEMO ENIM CARNEM SUAM...* Confirmat quod asseruit axiomate, lumine naturali noto: *Nemo seipsum...* Et hoc axioma probat ab effectu; quilibet enim homo corpus suum nutrit et fovet, ipsique necessaria suppediat. Cum ergo uxor sit una caro cum marito, debet maritus eam diligere ut corpus suum, illam nutrire, fovere et ornare.

SICUT ET CHRISTUS... Hoc confirmat rursus exemplo Christi: *Sicut Christus Ecclesiam, corpus suum, nutrit verbo, carne sua et sanguine proprio, illamque vestit gratia sua et Spiritus sancti donis*.

VERS. 30. — *QUIA MEMBRA SUMUS...* De Ecclesiâ, Christi sponsâ, et de singulis fidelibus, mystici corporis Christi, seu Ecclesie membris, dicit hic Apostolus quod Adam dixit de Evâ ex suo latere sumptâ: *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne meâ, Genes. 2, 23.*

MEMBRA SUMUS CORPORIS EJUS, id est, Ecclesie.

DE CARNE EJUS ET DE OSSIBUS EJUS; Syr. : *Ex carne ejus et ex ossibus ejus*; id est, spiritualiter formati ex carne ejus, pro nobis cruci affixâ; et de ossibus ejus, pro nobis in cruce etiam suspensis: quia ex toto corpore Christi pro nobis in cruce dormientis, manavit gratia, quâ formatum est corpus Ecclesie; sicut ex carne et ossibus Adæ dormientis formata est Eva.

Notæ literales.

Ad pleniorum ergo horum verborum intelligentiam, nota, quod Eva, Adæ sponsa, figura fuit Ecclesie, Christi sponsæ. Evæ formatio ex latere dormientis Adæ, figura fuit et symbolum formationis Ecclesie, ex latere Christi in cruce dormientis et immolati. Christo quippe mortuo, apertum est latus ejus, et continuo exiit sanguis et aqua. Aqua significat Baptismum; sanguis significat Eucharistiam; Baptismus est sacramentorum initium; Eucharistia verò est illorum complementum et consummatio; et consequenter hæc duo omnia alia sacramenta comprehendunt et representant. Hinc ex latere Christi emanasse sacramenta D. Augustinus affirmat, et consequenter ipsa Ecclesia emanavit, et ad hæc omnia apertissime D. Paulum valde probabile est.

Aliqui tamen hunc, v. 30, explicant per respectum ad sanctam Eucharistiam, in quâ corpus et sanguinem Domini sumimus; ipsique firmus concorpori et consanguinei, ut aiunt sancti Patres. Et hoc etiam pro-

VERS. 28. — *Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua, etc.* Hoc est, exemplo Christi, ea quæ salutaris sunt illis providere, sicut caput providet corpori.

VERS. 29. — *Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, etc.* Scilicet ut carnem suam nutrit ac fovet, omnia suppeditando quæ ad ejus salutem pertinent.

habile, ita ut Apostolus post allusionem ad Baptismum, v. 26, factam, hic ad sanctam Eucharistiam alludat.

Prima tamen interpretatio videtur naturalior, quia Eucharistia Ecclesiam supponit jam formatam, pascat enim et nutrit eam; ipsius ergo cibus est, non mater. Atverò Ecclesia, per meritum et pretium carnis et ossium Christi immolatorum, ejusque sanguinis effusi, et formata est, seu instituta, et sanctificata.

VERS. 31. — *PROPTER HOC RELINQUET HOMO...* Prosequitur et instat asserti sui probationem, nimirum uxorem à viro diligendam, idque tandem conficit S. Scripturæ auctoritate. Formata Evâ, de eâ dictum est, *propter hoc, id est, propter feminam ex viro sumptam, relinquet homo...*, adheret, etc.; Græc., *agglutinabitur ad uxorem, etc.* Ambigitur quæ verba protuleri: an Deus? an Adam? an Moyses? Math. 19 ad Deum referuntur; sed constat quod hæc verba docent arctissimum et inviolabile esse matrimonii vinculum: maritum et uxorem non tam duos esse, quam unum quid, et consequenter eos etiam unum hæc debere in amore, sicutque virum debere uxorem suam, ut seipsum, diligere.

VERS. 32. — *SACRAMENTUM HOC MAGNUM EST...* Explicat mysticè mysterium præcedentibus sacre Scripturæ verbis expressum, nempe primum Adami et Evæ matrimonium. *Magnum sacramentum, in Græc., mysterium est. EGO AUTEM DICO...* Græc., *in Christo et in Ecclesiam*, id est, si referatur ad Christum et ad Ecclesiam, quia expressivum et representativum erat unanimitas et indissolubilis unio Christi cum Ecclesiâ. Sicut enim homo reliquit patrem et matrem, ut adhereret uxori suæ, sic quodammodo Christus in incarnatione Patrem suum dereliquit, et postea matrem suam Synagogam, ut Ecclesie christiane sponse suæ adhereret.

Ex hoc v. 32, patet quod Adæ matrimonium cum Evâ fuit sacramentum, seu, ut ait Græcus textus, mysterium; signum rei sacre, scilicet unionis Christi cum Ecclesiâ. Idem dici potest, et pleniori jure, de matrimoniis omnium ejus posterorum, etiam indellium: hi enim reliquerunt patrem et matrem, ut adhererent uxoris suis, quod non potuit Adamus.

Constat aliunde, et est de fide definitum ex traditione, quod in Ecclesiâ christiana matrimonium fidelium est non tantum mysterium, sensu supra dicto, sed et sacramentum gratiam conjugibus ex opere operato conferens. Ita concilium Tridentinum. An verò id efficaciter ex hoc loco probetur, affirmat Bellarminus, et aliqui post eum; negat Cajetanus, Vasquez, qui Bellarmini argumenta dissolvit, negant et plerique, quia à Christo hoc signum elevatum est ad gratiam

VERS. 30. — *Quia membra sumus corporis ejus, etc.* quia in hæc natura ipse caput est, nos membra.

VERS. 31. — *Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam, etc.* Hoc est, dum erunt velut una caro, unum corpus, unus homo, etc.

VERS. 32. — *Sacramentum hoc magnum est, etc.* Sacramentum seu mysterium præcedentibus verbis significatum magnum est, etc. *Ego autem dico, id est,*

sacramenti; et ante Christum verum erat id quod hic dicit Apostolus: *Propter hoc relinquet, etc.*; ergo hinc non colligitur efficaciter quod matrimonium gratiam conferat. Vide Estium, Fromendum, etc.

VERS. 33. — *VERUMTAMEN ET VOS SINGULI...* Licet autem hoc ita sit, quod sit mysterium, et de Christo principaliter intelligatur, *verumtamen et vos ad litteram adimplete, etc.* Vide paraphrasim.

Observatio moralis.

Conjugatorum munera reducuntur ad amorem; in viro, sit tener, purus, vigilans et laboriosus; in uxore, humilis, obediens, reverentialis. Triplex est hujus amoris conjugalium motivum et ratio in verbis D. Pauli supra relatis expressa: Unum sunt corpus; unus homo; unum sacramentum, Christi unionem cum Ecclesia representant; diligant ergo se naturaliter, rationaliter, supernaturaliter. Plura vide in sequenti notâ litterali et moralis in hos omnes versus ad conjugatos spectantes.

Notanda et colligenda.

A v. 22 usque ad finem capitis Apostolus conjugatos docuit matrimonium christiani sanctitatem; docuit et eos quæ sua sint munera, si christianè et sanctè velint in suo statu vivere; utrumque autem juxta D. Pauli mentem breviter hic exponere opere preium puto, ut à conjugatis non ita profanetur, quod magnum est sacramentum. Exponam igitur primò quæ sit christiani matrimonii sanctitas; deinde quæ conjugatorum munera.

De sanctitate matrimonii christiani.

Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo et in Ecclesiâ, v. 32. Hinc colligitur quod sanctitas et excellentia matrimonii christiani consistit in eo quod matrimonium emanet ab unionem Christi cum Ecclesiâ; cuius unionis est imago, signumque representativum. Hanc autem Christi unionem cum Ecclesiâ matrimonium Christianorum quasi adimplet et perficit, cum dat Ecclesie filios, Christoque membra mystica; est ergo unionis Christi ita representatio, ut sit et adimpletio, atque consummatio.

Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo et in Ecclesiâ, v. 32, quasi dixerit: Hoc sacramentum magnum est, non in se, nec præcisè ut est signum et sacramentum, sed in suo significato, Christo scilicet et Ecclesiâ; seu quatenus significat magnam illam et admirabilem unionem Christi et Ecclesie. Magnum est ergo suâ significatione, seu quia rem magnum representat. Quatuor sacramenta dicuntur magna, ait D. Thomas hic: Baptismus, ratione effectus, delet culpam, aperit paradisi januam; Confirmatio, ratione ministri, à pontificibus solum confertur; Eucharistia, ratione continentie, totum Christum continet; Matrimonium, ratione significationis, quia significat conjunctionem Christi cum Ecclesiâ.

mysterium hoc explicio, et intelligendum doceo de Christo et Ecclesiâ, in Christo et in Ecclesiâ, scilicet significandâ.

VERS. 33. — *Verumtamen et vos singuli, etc.* facite ut Sacramentum quod representatis et geritis, reipsâ

Major hujus excellentie dilucidatio.

Ut hæc sublimitas et magnitudo christiani matrimonii clariùs intelligatur, ejusque sanctitas à conjugatis non ita profanetur, duplex notari debet Christi unio cum Ecclesiâ: unio realis et physica, unio moralis et mystica. Realis et physica, facta est per incarnationem, quâ Christus, seu potius Verbum divinum, naturam humanam, et consequenter homines, hominumque Ecclesiam, sibi univit et sponsavit; et hæc unio est arctissima, indissolubilis, et cæterarum origo. Moralis et mystica fit per gratiam et charitatem, quâ copulatur Ecclesie, sponse suæ. Utramque hæc unionem et physicam et moralem Christi cum Ecclesiâ, representat christianum matrimonium; et in hoc magnum est sacramentum. Realis et physica conjugatorum unio, seu actus matrimonii, est representatio physica et realis Christi, per incarnationem, cum natura nostrâ unionis. Hinc tanta præcipitur in actu conjugali sanctitas. *Honorable connubium*, ait D. Paulus, *thoras immaculatas*. Requiritur puritas in intentione, honestas in modo, moderatio et sobrietas in usu. Qui secus facit, violat sacramentum, profanat rem sacram; sanctissimam Christi unionem turpiter et impudicè representat; est quasi sacrilegus et profanus. Videant ergo conjugati sanctissimum omnium unionem sanctè et dignè representare, ne fiant profani sacramentorum violatores. Pudeat conjugatos immoderatos, impudicos, qui tantum abest ut Christi et Ecclesie unionem sanctissimam dignè representent, quin et ipsas bestias suâ brutalitate superent. Moralis conjugatorum unio, seu conjugalium affectus, moralis Christi cum Ecclesiâ, per charitatem, unionem representat. Hinc tanto studio hæc cordium unionem et concordiam conjugatis hic commendat Apostolus. Hinc ergo discant conjugati discordes, se falsarios esse et mendaces; se malè et falsò Christi et Ecclesie personas gerere; imò se, suis discordiis Christo et Ecclesie maximam injuriam ingerere, quasi Christus ipse et Ecclesia forent discordes. Christi ergo et Ecclesie estis opprobrium, o conjugati discordes et impuri!

De conjugatorum munibus.

1° Uxoribus magnum expressè docuit Apostolus, v. 22, 23, 24, 33. Mulier subdita sit viro, quasi Christo, quem in marito debet honorare; à viro, velut à capite suo dependeat; ipsi confidat quasi tutori et servatori; ipsum diligat, quasi nobiliorum sui partem, reveretur tanquam dominum. Uxor itaque Christum Dominum aspiciat in suo marito, sicutque suam sanctificabit dependentiam, perficiet reverentiam, consummabit fidelitatem. Recordetur se suo statu Ecclesiam Christi representare; sit ergo in hac representatione fidelis et sincera. Sicut Ecclesia Christum reveretur, Christo in omnibus obedit, Christum amat et colit,

præstetis et exprimat: ut nimirum quisque maritus diligat uxorem quasi suam carnem, imò quasi seipsum, sicut Christus diligit Ecclesiam: et uxor quoque timeat, sit et reveretur virum suum, sicut Ecclesia reveretur et colit Christum.

ita conjux maritum, qui Christi personam gerit in illam, revereat, ipsi obediat, ipsum diligat, et ex amore ipsi serviat, et quaecumque poterit humanitatis et charitatis officia persolvat.

2° Viri conjugati munera expressit D. Paulus, v. 25, 26, 27, 28, 29, 33. His versibus maritus docet primo amorem Christi erga Ecclesiam, sponsam suam, exemplar et regulam esse amoris, quem maritus uxori suae debet. Diligat ergo uxorem suam vir christianus, sicut Christus Ecclesiam, v. 25. Secundo docet maritalis in uxorem amoris mensuram esse, semelipsam, si necessitas foret, morti pro ea tradere, sicut Christus seipsum tradidit pro Ecclesia, v. 25. Tertio docet maritalis amoris in uxorem, finem proximum, esse suae conjugis sanctificationem, atque perfectionem. Sicut Christus Ecclesiam dilexit ut eam sanctificaret, ita vir uxorem diligat ut illam sanctificet, v. 26. Quarto docet ejusdem amoris finem ultimum esse, suae conjugis futuram cum Deo unionem aeternam. Sicut Christus Ecclesiam sanctificavit, ut eam exhiberet sibi sponsam immaculatam, v. 27, ita vir conjugem suam, quantum est in illo, sanctificet, ut eam Deo dignam reddat. Hinc ergo discat maritus quam tener, at quam purus, quam vigilans et laborio-

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maximè notanda, et ad praxim redigenda.

1° Ab Apostolo discamus omnes charitatem verè Christianam. Christianus, quia Dei filius, Dei patris sui charitatem debet imitari; sicut ergo Deus totus et semper charitas est, ita Christianus, divinae charitatis particeps, in charitate semper ambulat, et ab ea nunquam deficiat; fratres suos semper diligat, v. 4. Christianus, quia Christi membrum, et quasi Christus alter, Christi charitatem debet imitari, fratres suos debet diligere, sicut Christus dilexit nos; sicut ergo Christus ita nos dilexit, ut semetipsum Deo pro nobis obtulerit ad mortem, sic Christianus fratres suos ita diligat, ut et pro eis, si opus sit, vitam impendat. Haec duo, Dei charitas, Christi charitas, sunt mea charitatis exemplaria; nec minorâ mihi præbet Apostolus imitanda. O Deus charitas! tu te cordi meo imprime; da mihi charitatem; illam novi, illam desidero, utinam et tandem habeam! O Christi charitas! tuis ardentibus ure cor meum, da mihi sic diligere, ut ad tui exemplum paratus sim sanguinem pro fratribus fundere.

2° Ab eodem Apostolo discamus quanta debeat esse nostra puritas. Christianus, quia Christi membrum, Christiane corpus, sit mundus totus, corde, corpore, ore, mente. Cor sit ab omni avaritiâ mundum, corpus ab omni impudiciâ, lingua ab omni verbo obsceno, mens ab imperâ cogitatione. Fornicatio, omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis. De talibus iopuritatibus nec cogitate, nec loquimini, ut sitis tatis puri, sicut docet sanctos. Heu! quantum ab hac omnimodâ puritate disto! Ha, ô Deus, recordari semper ejus capitis sum membrum, ut omnem vel minimam oris et mentis impuritatem horream, omnimodæ semper studeam puritati; sinque tandem omnino

sus debeat esse meus erga conjugem amor. Amet tenerè, sed parè, sicut Christus; amet vigilantè et laboriosè; ipsi necessaria provideat et suppetiat, et ipsius infirmitates toleret, ipsi compatiatur, sicut Christus providet Ecclesiae, etc. Sic autem provideat et suppetiat necessaria, ut luxi non indulgeat; sic invigilet ipsi, ut eam non contristet; sic regat et imperet, ut non cogat; sic amet, ut non amuletur; sic complacet et compatiatur, ut non aduletur; sic honoret, ut non extollat et inflat; sic illi sit totus, ut non sit servus, sed sponsus; auctoritatem ab amore non separet, nec amorem ab auctoritate; sicut in Christo auctoritas et amor in Ecclesiam sunt inseparabiles. Quò autem major est viri in conjugem auctoritas, utpote auctoritatis Christi in Ecclesiam emanatio et participatio, eò sanctius illa utatur, ipsâ nunquam abutatur.

Felix connubium, in quo maritus Christum Dominum semper cogitat, ut imitetur; faciens erga sponsam quod Christus erga Ecclesiam; uxor verò Ecclesiam semper habet in mente, ut viro suo sit subdita, sicut Ecclesia Christo.

3° Et ab eodem Apostolo discat omnis quidem Christianus, at præsertim omnis religiosus, omnis sacerdos, Deo specialiter consecratus, quantum sit illis malum, si verba scurrilia, ad rem non pertinentia, proferant, v. 4. Per Baptismum Deo consecratus es, et Spiritu sancto sigillatus; per vota religiosus, et per ordines sacros, specialissimè et totus Deo devotus, verbo tamen scurrilia, turpia proferes. Heu! sicut alter Balthasar, vasa Deo sacra, usibus profanis impendis, horrendumque quoddam sacrilegium committis! Heu! quod hujusmodi sacrilegia committuntur. *Delicta juventutis meae et ignorantiae meae ne memineris, Domine.* Da in posterum sanctè vivere, piè loqui.

4° Et ab Apostolo nostro tria aut quatuor ad omnes Christianos pertinentia discamus. Nomen nostrum, regulam nostram, munus nostrum, prævaricationem nostrarum reparationem. Nomen Christiani, lux in Domino, filius lucis, v. 8, seu Christi, qui lux est mundi. Regula Christiani, quod beneplacitum Deo, voluntas Dei, v. 10. Munus Christiani, filii lucis, lucere, suaque luce alios illuminare, instruere, arguere, v. 15. Ad hæc tria attendat unusquisque, et in se reflexus, videat quomodo nomini suo respondeat: an reverà sit lux, suâ doctrinâ, suis exemplis; an verò titio fumans? Quomodo regulam suam adimpleat: an studeat Dei voluntati cognoscendæ et faciendæ? an ad illam omnia sua referat? Quomodo suo munere fungitur: an suâ luce illuminat, instruit, arguit? an verò suo fumo obscurat, suoque fœnore scandalizat? Ad præteritâ reparationem, ab Apostolo discamus et quartum, quomodo redimendum tempus, v. 16. Vide observ. morâ.

5° Conjugati discant christiani matrimonii sanctitatem; discant et sua munera. Hæc autem videantur exposita in fine capitis, immediatè ante hoc corollarium.

CAPIT. VI.

1. Filii, obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est.

2. Honorâ patrem tuum, et matrem tuam; quod est mandatum primum, in promissione:

3. Ut bene sit tibi, et sis longævus super terram.

4. Et vos, patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros; sed educate illos in disciplinâ et correptione Domini.

5. Servi, obedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo;

6. Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi facientes voluntatem Dei ex animo,

7. Cum bonâ voluntate servientes, sicut Domino, et non hominibus:

8. Scientes quoniam unusquisque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, sive servus, sive liber.

9. Et vos, domini, eadem facite illis, remittentes minas; scientes quia et illorum et vester Dominus est in caelis; et personarum acceptio non est apud eum.

10. De cætero, fratres, confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus.

11. Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli:

12. Quoniam non est nobis collectatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia, in caelestibus.

13. Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfectè stare.

14. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti loriceam justitiæ,

15. Et calcatei pedes in preparatione Evangelii pacis;

16. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere;

17. Et galeam salutis assumeite; et gladium spiritûs (quod est verbum Dei);

18. Per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, et in ipso vigilantes in omni instantiâ et obsecratione pro omnibus sanctis,

19. Et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere mysterium Evangelii;

20. Pro quo legatione fungor in catenâ, ita ut in ipso audeam, prout oportet me, loqui.

21. Ut autem et vos sciatûs quæ circa me sunt, quid agam: omnia vobis nota faciet Tycheus, charissimus frater, et fidelis minister in Domino;

22. Quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatûs quæ circa nos sunt, et consoleatur corda vestra.

23. Pax fratribus, et charitas cum fide, à Deo Patre, et Domino Jesu Christo.

CHAPITRE VI.

1. Vous, enfans, obéissez à vos pères et à vos mères, en vue du Seigneur; car cela est juste.

2. Honorez votre père et votre mère: c'est le premier des commandemens auquel Dieu ait promis une récompense:

3. Afin que vous soyez heureux, et que vous viviez long temps sur la terre.

4. Et vous, pères, n'irritez point vos enfans; mais ayez soin de les bien élever, en les corrigeant et les instruisant selon le Seigneur.

5. Vous, serviteurs, obéissez à ceux qui sont vos maîtres selon la chair, et avec crainte et avec respect, dans la simplicité de votre cœur, comme à Jésus-Christ même.

6. Ne les servez pas seulement lorsqu'ils ont l'œil sur vous, comme si vous ne pensiez qu'à plaire aux hommes; mais comme étant serviteurs de Jésus-Christ, faisant de bon cœur la volonté de Dieu.

7. Servez-les avec affection, regardant en eux le Seigneur, et non les hommes,

8. Sachant que chacun recevra du Seigneur la récompense du bien qu'il aura fait, soit qu'il soit esclave, soit qu'il soit libre.

9. Et vous, maîtres, témoignez de même de l'affection à vos serviteurs, ne les traitant point selon vos menaces, sachant que vous avez les uns et les autres un maître commun dans le ciel, qui n'aura point égard à la condition des personnes.

10. Enfin, mes frères, fortifiez-vous dans le Seigneur, et dans sa vertu toute-puissante.

11. Revêtez-vous de toutes les armes de Dieu, afin de pouvoir vous défendre des embûches et des artifices du diable.

12. Car nous avons à combattre, non contre des hommes de chair et de sang, mais contre les principautés et les puissances infernales, contre les princes du monde, c'est-à-dire, de ce siècle ténébreux, contre les esprits de malice répandus dans l'air.

13. C'est pourquoi prenez toutes les armes de Dieu, afin que vous puissiez résister au jour mauvais, et demeurer fermes.

14. Soyez donc fermes: que la vérité soit la ceinture de vos reins; que la justice soit votre cuirasse;

15. Que vos pieds aient une chaussure qui vous dispose à suivre l'Évangile de paix.

16. Servez-vous surtout du bouclier de la foi, afin de pouvoir repousser tous les traits enflammés du malin esprit.

17. Prenez encore le casque du salut et l'épée spirituelle, qui est la parole de Dieu;

18. Invouant en esprit et en tout temps, par toutes sortes de supplications et de prières, et vous employant avec une vigilance et une persévérance continuelles, à prier pour tous les saints,

19. Et pour moi aussi; afin que Dieu, m'ouvrant la bouche, me donne des paroles pour annoncer librement le mystère de l'Évangile,

20. Dont j'exerce la légation dans les chaînes; et que j'en parle avec la liberté et la hardiesse que je dois.

21. Quant à ce qui regarde l'état où je suis, et ce que je fais, Tycheus, notre cher frère et fidèle ministre du Seigneur, vous apprendra toutes choses.

22. Et c'est pour cela même que je l'ai envoyé vers vous, afin que vous sachiez ce qui se passe à notre égard, et qu'il console vos cœurs.

23. Et Dieu le Père et le Seigneur Jésus-Christ donne à nos frères la paix et la charité avec la foi.